7

ZENBAKIEN IDAZKERAZ

Zenbakiak letraz idazteko orduan eredu desberdinak aurkitzen dira, ez bakarrik euskararen kasuan, baizik beste hizkuntza anitzetan ere. Euskaltzaindiaren ustez, puntu honetaz gomendioren bat proposatzeko orduan bi gauza hartu behar dira kontuan: batetik, idazleen usarioa eta ohitura literatura tradizioan, bai mendebalean bai ekialdean; bestetik, azken urteotan, euskara bera ikastetxe, komunikabide, banketxe eta abarretan baliabide bezala sartu denetik, esparru berri horietan egin den aukera ere. Eta hona zergatik: Euskaltzaindiak, jakina denez, beti idazle klasikoen usarioari ematen dio lehentasuna. Alabaina, zenbakien idazkerak, bide bat nahiz bestea aukeratu, ez dirudi euskaraz halako aparteko garrantzirik duen. Ez, behintzat, hitz hau edo bestea hautatzeak izan lezakeenaren adina. Horregatik izan du gogoko azken urteotako usarioa ere. Hezkuntzan, batez ere, erabaki honen premia sentitzen denez, egoki da proposamena egitea.

Zenbakien kontua dela eta, zenbait zehaztapen egitea komeni da:

1) *Zero* eta *huts*, biak erabiltzen dira, nahiz ez diren gauza bera: *bost eta huts, huts eta huts, zero bider zero berdin zero,* e.a.

2) *Hiru* eta *lau* zenbakiek bi sistema erakusten dituzte deklinatzeko orduan.

3) *Bost* zenbakiaren aldaera *bortz* da, Iparraldeko zenbait hizkeratan erabilia. Hala ere, Nafarroa-Beherean parterik handienean eta Zuberoan *bost* esaten da.

4) *Hogei* zenbakiaren eta *ehun* zenbakiaren artean dauden zenbakien idazkeraren tradizioa aski nahasia ageri da, ekialdea eta hegoaldea nor bere bidetik ibili baitira. Ekialdean *hogei eta zazpi* idatzi izan da XVIII. mendearen erdialderaino; gero, *hogei ta zazpi*, *hogei-ta zazpi*, *hogeita zazpi* eta *hogeitazazpi* bezalakoak aurki daitezke. Kontura gaitezen, dena dela, *hogeitazazpi* bezalakoak ageri diren arren ez dela *hogeitamar* bezalakorik idazten, halakoetan beti bereiz jartzen baita: *hogeita hamar*. Mendebalean *hogei eta zazpi* eredukoak ere aurkitzen dira. XIX. mendearen erdialderaino *hogei ta zazpi* zen nagusi eta hori da erabiliena 1950-1970. urteen artean ere. Tartean *hogeita zazpi* bezalakoak ere ikusten dira. Azken urteotan *hogeitazazpi* da gehien zabaldu dena (cf. *Maiztasun hiztegia*, *EGLU*, *HABE*, e.a.).

5) *Hogei* eta *berrogei* zenbakien anizkoitzetan Hegoaldean beti *ogei* erabili izan da; ekialdean *hogei*, baina *hogoi* XVII. mendeaz geroztik, salbu Zuberoan, non *hogei* erabiltzen baita egun ere.

6) 60 eta 80 adierazteko *hirurogei* eta *laurogei* ageri dira forma nagusi bezala. Ekialdean ere *hirurogei* bezalakoak erabili izan dira historian, baina XVIII. mendetik *hiruretan hogei* (*hiruetan hogei*, berriagoa) eta *lauretan hogei* (*lauetan hogei*). Kontuan izan, jakina, *hogoi* horrek ere sortzen dituen aldaerak.

7) *Mila* zenbakitik gorakoen artean ere ohiturak ez dira berdinak, *eta* juntagailua sartu ala ez: *mila Ø bortz ehun eta berrogoi eta hamabortza zuan; milla Ø bost eun ogei ta bi toneladakoa; milla Ø bost eun laurogei ta emeretzigarren urtean; milla* ***eta*** *ehun gizon; milla* ***eta*** *bederatzireun da ogei ta bostgarren urtian; milla Ø sei ehun eta berrogoi eta bigarrenean; milla Ø sei eun ogei ta amabigarren urtean; milla* ***ta*** *zazpieun; milla* ***ta*** *zortzi eun*, e.a.

Beraz, datu hauek guztiak kontuan izanik, hona hemen Euskaltzaindiaren erabakia zenbakien idazkeraz:

0	zero, huts
1	bat
2	bi
3	hiru
4	lau
5	bost (bortz)
6	sei
7	zazpi
8	zortzi
9	bederatzi
10	hamar
11	hamaika
12	hamabi
13	hamahiru
14	hamalau
15	hamabost (hamabortz)
16	hamasei
17	hamazazpi
18	hemezortzi (hamazortzi)
19	hemeretzi
20	hogei
21	hogeita bat
22	hogeita bi
23	hogeita hiru
24	hogeita lau
25	hogeita bost (hogeita bortz)
26	hogeita sei
27	hogeita zazpi
28	hogeita zortzi
29	hogeita bederatzi
30	hogeita hamar
31	hogeita hamaika
32	hogeita hamabi
33	hogeita hamahiru
34	hogeita hamalau
35	hogeita hamabost (hogeita hamabortz)
36	hogeita hamasei
37	hogeita hamazazpi
38	hogeita hemezortzi (hogeita hamazortzi)
39	hogeita hemeretzi
40	berrogei
41	berrogeita bat
42	berrogeita bi
43	berrogeita hiru
44	berrogeita lau
45	berrogeita bost (berrogeita bortz)
46	berrogeita sei
47	berrogeita zazpi
48	berrogeita zortzi
49	berrogeita bederatzi
50	berrogeita hamar
51	berrogeita hamaika
52	berrogeita hamabi
53	berrogeita hamahiru
54	berrogeita hamalau
55	berrogeita hamabost (berrogeita hamabortz)
56	berrogeita hamasei
57	berrogeita hamazazpi
58	berrogeita hemezortzi (berrogeita hamazortzi)
59	berrogeita hemeretzi

60	hirurogei (hiruretan hogei)
61	hirurogeita bat (hiruretan hogeita bat)
62	hirurogeita bi (hiruretan hogeita bi)
63	hirurogeita hiru (hiruretan hogeita hiru)
64	hirurogeita lau (hiruretan hogeita lau)
65	hirurogeita bost (hiruretan hogeita bortz)
66	hirurogeita sei (hiruretan hogeita sei)
67	hirurogeita zazpi (hiruretan hogeita zazpi)
68	hirurogeita zortzi (hiruretan hogeita zortzi)
69	hirurogeita bederatzi (hiruretan hogeita bederatzi)
70	hirurogeita hamar (hiruretan hogeita hamar)
71	hirurogeita hamaika (hiruretan hogeita hamaika)
72	hirurogeita hamabi (hiruretan hogeita hamabi)
73	hirurogeita hamahiru (hiruretan hogeita hamahiru)
74	hirurogeita hamalau (hiruretan hogeita hamalau)
75	hirurogeita hamabost (hiruretan hogeita hamabortz)
76	hirurogeita hamasei (hiruretan hogeita hamasei)
77	hirurogeita hamazazpi (hiruretan hogeita hamazazpi)
78	hirurogeita hemezortzi (hiruretan hogeita hemezortzi)
79	hirurogeita hemeretzi (hiruretan hogeita hemeretzi)
80	laurogei (lauretan hogei)
81	laurogeita bat (lauretan hogeita bat)
82	laurogeita bi (lauretan hogeita bi)
83	laurogeita hiru (lauretan hogeita hiru)
84	laurogeita lau (lauretan hogeita lau)
85	laurogeita bost (lauretan hogeita bortz)
86	laurogeita sei (lauretan hogeita sei)
87	laurogeita zazpi (lauretan hogeita zazpi)
88	laurogeita zortzi (lauretan hogeita zortzi)
89	laurogeita bederatzi (lauretan hogeita bederatzi)
90	laurogeita hamar (lauretan hogeita hamar)
91	laurogeita hamaika (lauretan hogeita hamaika)
92	laurogeita hamabi (lauretan hogeita hamabi)
93	laurogeita hamahiru (lauretan hogeita hamahiru)
94	laurogeita hamalau (lauretan hogeita hamalau)
95	laurogeita hamabost (lauretan hogeita hamabortz)
96	laurogeita hamasei (lauretan hogeita hamasei)
97	laurogeita hamazazpi (lauretan hogeita hamazazpi)
98	laurogeita hemezortzi (lauretan hogeita hemezortzi)
99	laurogeita hemeretzi (lauretan hogeita hemeretzi)
100	ehun
101	ehun eta bat
102	ehun eta bi
200	berrehun
300	hirurehun
400	laurehun
500	bostehun (bortzehun)
600	seiehun
700	zazpiehun
800	zortziehun
900	bederatziehun
1000	mila
1200	mila eta berrehun
1201	mila berrehun eta bat
1984	mila bederatziehun eta laurogeita lau
1.000.000	milioi bat
10.000.000	hamar milioi
1.000.000.000	mila milioi (miliar bat)

Oharrak:

— *Hemezortzi* jartzen den leku bakoitzean *hamazortzi* ere jarri behar da, bigarren aukera gisan.

— *Ehun eta bat* zenbakian ez da beharrezkoa *eta* hori oso-osorik ahoskatzea eta mintzairen arabera *eta*, *ta* edo *da* bezala ahoska daiteke.

— *Mila* zenbakitik gora *eta* kenduko da ondoren datozen ehunekoetan ere agertzen bada: *mila eta berrehun*, baina *mila berrehun eta bi*; *mila eta laurehun*, baina *mila laurehun eta bi*.

— 2 zenbakia adierazteko *bi* jarri den arren, puntu honetaz aurrerago mintzatuko da Euskaltzaindia, aukera bat baino gehiago baitago euskalkien artean (*biga*, *bida*, e.a.). Bestetik, noiz erabil daitezkeen forma hauek ere zehaztu beharra dago.

(Euskaltzaindiak, Bilbon, 1994ko urriaren 28an onartua)